

ΜΑΚΑΚΟΙ: ΠΩΣ ΒΡΙΣΚΟΥΝ ΤΙΣ ΑΡΙΣΤΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ

✘ *Σημαντικές παρατηρήσεις επιστημόνων σ' ένα νησάκι της Ιαπωνίας*

Πριν από κάνα χρόνο, περίπου, σας είχα περιγράψει, περιχαρής (!), μια επινόηση του μικρότερου σε ηλικία σκύλου μου, του Ταρζάν, με την οποία έλυσε ένα συγκεκριμένο πρόβλημά του: αφού είχε φάει σχεδόν όλο το φαγητό του, συνήθιζε μετά να γλείφει και το τσίγκινο μπολάκι του, ώστε να μαζέψει με τη γλώσσα του ακόμα και τα πιο μικρά κομματάκια απ' την τροφή του.

Ομως, το μπολάκι του, ελαφρύτερο τώρα, γλιστρούσε απ' την πίεση της γλώσσας του και ο φουκαράς ο Ταρζάν παιδευόταν, κυνηγώντας το σ' όλη την αυλή.

Τότε, πιεζόμενος απ' την ανάγκη, έστυψε το μυαλό του και βρήκε τη -λογική- λύση: έβαλε μέσα στο σχεδόν άδειο μπολάκι τη μια του πατούσα, το ακινητοποίησε και, έτσι, έγλειψε άνετα και το τελευταίο ίχνος απ' την τροφή του!

Το θυμήθηκα αυτό πριν από μερικές μέρες, διαβάζοντας ένα άρθρο* του κ. Γιάννη Μαχαίρα, δρος Ανθρωπολογικών Επιστημών με τίτλο «*Τα συναισθήματα, η ευφυΐα και ο πολιτισμός στον κόσμο των ζώων*».

Από το άρθρο εκείνο αναδημοσιεύω, παρακάτω, μερικά αποσπάσματα, που αφορούν κάποιες «πολιτισμικές κατακτήσεις» των πιθήκων μακάκων της Ιαπωνίας, ελπίζοντας ότι θα τα βρείτε ενδιαφέροντα.

Στην αρχή της 10ετίας του 1950, σ' ένα ακατοίκητο νησάκι της Ιαπωνίας, το Koshima, είχαν τοποθετηθεί 20 πίθηκοι (*Macaca fuscata*) για λόγους προστασίας, διατήρησης, αλλά και ερευνών

ως προς τη συμπεριφορά αυτού του σπάνιου είδους πρωτευόντων θηλαστικών.

Οι συνθήκες ήταν άριστες για τα ζώα, διότι διέθεταν άπλετο χώρο, καλό κλιματικό περιβάλλον, προσφορά τροφής και φροντίδας από τους επιστήμονες και το εκπαιδευμένο προσωπικό, που ήξερε καλά τις ανάγκες τους.

Λίγα χρόνια μετά, οι ερευνητές παρατήρησαν το εξής:

«Το προσωπικό που φρόντιζε τους μακάκους στο νησί, εφοδίαζε συστηματικά τα ζώα με διαφορετικού τύπου τροφές. Έτσι, μερικές φορές τροφοδοτούσαν τα ζώα με γλυκοπατάτες, τις οποίες ξεφόρτωναν σε μικρούς σωρούς στην παραλία, πάνω στην άμμο. Όλα τα ζώα, πριν βάλουν τις γλυκοπατάτες στο στόμα τους για να τις φάνε, απομάκρυναν υπομονετικά την άμμο ή τα υπολείμματα ξεραμένης λάσπης πάνω στα γεώμηλα, με προσεκτικές και συντονισμένες κινήσεις των χεριών. Κάποια μέρα ένα ζώο, η Ιμο, παρατηρήθηκε να μεταφέρει πατάτες στη θάλασσα, να τις βαπτίζει στο νερό και με αυτόν τον τρόπο να τις καθαρίζει, προκειμένου να τις φάει. Η συγκεκριμένη ενέργεια “απλώθηκε” βαθμιαία και σχετικά πολύ γρήγορα ανάμεσα στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Μετά από 2 χρόνια παρατηρήσεων, η συμπεριφορά υιοθετήθηκε από το 18% των ώριμων ατόμων, 6 αρσενικά και 5 θηλυκές, και από το 79% των νεαρών ατόμων, ηλικίας από 2 έως 5 ετών, 10 αρσενικά και 9 θηλυκά. Οι μακάκοι που έδειχναν τη μεγαλύτερη επιδεξιότητα και δεκτικότητα στο να υιοθετήσουν τη νέα συμπεριφορά ήταν τα νεαρά άτομα της ομάδας [...]».

« [...] Οι κανόνες μετάδοσης, η ένταση και η επαναληπτικότητα συμπεριφορών παρόμοιου τύπου οδήγησαν τους Ιάπωνες επιστήμονες να ονομάσουν τα φαινόμενα αυτά “Πρωτο-Πολιτισμό”, εκφράζοντας στις πρώτες τους δημοσιεύσεις πολλά και εμφανή στοιχεία επιφυλακτικότητας και σκεπτικισμού. Ήταν μόνο η αρχή».

« [...] Παράλληλα με τις παρατηρήσεις του “νεωτερισμού της πατάτας”, το 1956, στο ίδιο άτομο, την Ιμο, παρατηρήθηκε μια παρόμοιου τύπου νέα συμπεριφορά. Το προσωπικό που τροφοδοτούσε

τους μακάκους, εκτός από γλυκοπατάτες στην άμμο της παραλίας, ξεφόρτωνε και σιτάρι ως τροφή για τα ζώα. Το σιτάρι, όπως και οι γλυκοπατάτες, τοποθετούνταν σε μικρούς σωρούς, ο ένας μακριά από τον άλλο, για να αποφευχθούν σοβαρά επιθετικά επεισόδια μεταξύ των μακάκων της ομάδας. Παρ' όλα αυτά, επειδή η Ιμο ήταν μια νεαρή θηλυκιά, η οποία λόγω ιεραρχίας έτρωγε από το σιτάρι σχεδόν πάντα τελευταία και αφού είχαν χορτάσει τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, αναγκαζόταν να τοποθετεί στο στόμα της σπυρί-σπυρί το σιτάρι, που πλέον ήταν μπερδεμένο με τους κόκκους της άμμου.

Μια μέρα, κάτω από τα μάτια του Kawamura, που παρατηρούσε από απόσταση, η Ιμο με οργή (;), με θυμό (;), με αγανάκτηση (;) πήρε μια φούχτα άμμο μπερδεμένη με σιτάρι και την πέταξε στη θάλασσα. Ω! του θαύματος είδε ότι, με αυτό τον τρόπο, στο νερό ξεχώριζαν οι κόκκοι του σιταριού που επέπλεαν από την άμμο που βυθιζόταν. Με μια κίνηση των χεριών της περιμάζεψε δεκαπλάσια ποσότητα σιταριού με πολύ λιγότερο κόπο, γέμισε το στόμα της με σιτάρι και αμέσως μετά βγήκε από την αβαθή θάλασσα, ξαναμάζεψε άμμο και σιτάρι και επανέλαβε την ίδια κίνηση.

Η νέα συνήθεια “πλένω το σιτάρι” διαδόθηκε στην υπόλοιπη ομάδα με τον ίδιο τρόπο όπως και η συνήθεια “πλένω γλυκοπατάτες”. Η Ιμο διέδωσε τη νέα συμπεριφορά, πρώτα-πρώτα στα μικρά που είχε αποκτήσει ήδη. Από τα μικρά της διαδόθηκε στα άλλα νεαρά άτομα της ομάδας, μέσω της κοινωνικής συμπεριφοράς του παιχνιδιού, και, στη συνέχεια, από τα μικρά στις μαμάδες τους. Ο νεωτερισμός κατέληξε ως “Παγιωμένη Πολιτισμική Κατάκτηση” μέσα σε μόλις μία γενιά (2 χρόνια), επιβεβαιώνοντας και στηρίζοντας στέρεα τη στατιστική βεβαιότητα των γεγονότων παρατήρησης».

***Ολόκληρο το -ενδιαφέρον- κείμενο του Γιάννη Μαχαίρα πρωτοδημοσιεύτηκε στο βιβλίο του Αλ. Γεωργόπουλου (επιμ.) «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση – Ο Νέος Πολιτισμός που αναδύεται» (Εκδόσεις Γκούτενμπεργκ, 2005)**

Πηγή/φωτογραφία: efsyn.gr